

Buda-Pest, julius 6-án 1873.

Előfizetési feltételek: A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft.

Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk: Egy négyszer hasábozott petit sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalkunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelk Alajos, Wollzeile Nr. 23. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyegdíj, külön minden ígatás után 30 kr.

Naszr-ed-din, a persa sah.

Személyeknek és dolgoknak igen sokszor nem saját belső értékek, hanem külső... Naszr-ed-din, a persa sah. A hódító Timurt követték egykor hadjárataiban, s kudsur vagy kadsar nemzetiséget alkottak.

hogy a világon nincs dinasztia, melynek anynyi ivadéka volna, mint a kadsár-dinasztiának. Jelenleg több mint ötezer herceg létezik, a ki mind e királyi vérből származott.

Naszr-ed-din, a persa sah. Naszr-ed-din, a fiatal daczára, mindjárt trónra lépte után megmutatta, hogy ő az új kor embere.

Naszr-ed-din, a persa sah. Naszr-ed-din, a fiatal daczára, mindjárt trónra lépte után megmutatta, hogy ő az új kor embere. Főtanácsadóját Mirza-Taki khánt vette maga mellé, ki Ázsia legszellemdebb emberei egyike volt s teljesen áthatva a meggyőződéstől, hogy az európai polgárisulás még kiragadhatná tőle a keletet.

NASZR-ED-DIN SAH.

Naszr-ed-din, a persa sah. Naszr-ed-din, a fiatal daczára, mindjárt trónra lépte után megmutatta, hogy ő az új kor embere. Főtanácsadóját Mirza-Taki khánt vette maga mellé, ki Ázsia legszellemdebb emberei egyike volt s teljesen áthatva a meggyőződéstől, hogy az európai polgárisulás még kiragadhatná tőle a keletet.

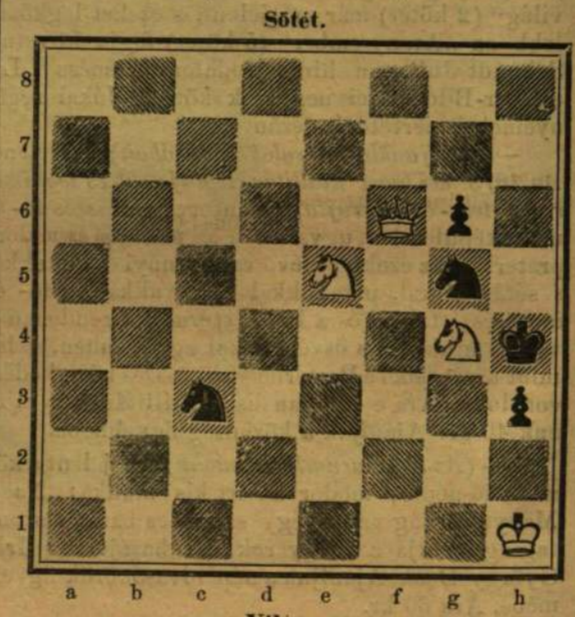
küldvén egy verset kölömbö. Tudom: versben bővölködi t. szerk. ur. Tudom, hogy ideje kevés; mert a hivatal vendégek is bedönlök munkakörét, és elkakodják kis apró részletekre tépve így a munkaidőt: — épen ezt kímélendő, én — versemet illetőleg ezennel megírom a „szerk. mondánivaló” is. Azon este, ha ki nem adható versem: — V. M. Önek nem nyitjuk föl sorompó-korlátunkat: mert koros ember alatt a Pegazus nem szényal magasban, hanem csak földszint marad; ott is — ha még lehetne, vagy poroszoknál — de csak tipeg-topog. De még! Hogy is gondolja ön, csak úgy szőri-re kavarnodni fel a Pegazusra, midőn kirukolni akar rajta? — Azon este, ha kiadható: — V. M. Nem szényal, de jól üget a Pegazus — s ha más alatt szényalását: On alatt ügetését a Pegazusnak változatosság kedvéért fölmutatjuk olvasó közönségünk előtt. (Maradjunk az előbbinél!)

Tisza-Abádszalok. P. M. L. Magunk is abban a véleményben vagyunk. Mutatja az is, hogy 14 évig, (s ez idő alatt hány vállalat esett el, hol fölemelt, hol leszállított árak mellett is) soha áremelés elő nem fordult. Ha a megváltozott értékvizonyok fölött föltétlenül urak lehetnénk, most sem tennők. De hisz kifejítettük fölhívásunkban a kényszerítő körülményeket, s hiszük, hogy többi előfizetőnk is ép így betalálják magukat az új állapotba, s helyeselni fogják eljárásunkat, minthogy csak így felelhettünk meg a nagy mértékben megnőtt igényeknek. Mi legalább reméljük, hogy a nagyobb árak mellett a nagyobb lap is a régi lábón fog állni olvasóival.

Közlekedés. Gy. M. A sorshuzások eredményének jegyzékét, mint eddig, ezután is társulapunkban a „P. Ujdonságok”-ban közöljük; a huzás után következő számban meg fogja találni a kértet sorsolások eredményét is. — Keskenémét. D. L. Tárgyalmas miatt megkészt s most már a napilapok közleményei és az országgyűlési tárgyalás által eléggé ismeretes mindenfelé, úgy hogy újra föllemegetni nem tartjuk czélszerűnek. — Pest. H. I. -nak. A vége felé kissé többet ér; a végső versszak talán szinte jó is, de az egész még nem válik be. — Pécs. K. G. Mind a fordított dolgok, mind az eredeti műgondra és tanulmányra mutatnak. Ilyen munkának várható az eredménye, bár a mostaniak még sok javítgatást kívánnának közlés előtt. — Eger. K. Gy. A versecskéék még nem valók világ elé. El sem olvastuk, máris elfelejtük mi van bennök. Ennél több kell mind érzésből, mind eszméből.

SAKKJÁTÉK.

707-ik sz. f. Willmers R.-tól (Karlsruheben.)

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 703-ik számú feladvány megfejtése. (Bayer Kourádtól Oltmützenben.)

- Vil. Söt. 1. Bg4-e4... Hd2-e4:(a) 2. Vc4-d4... He2-d4 3. Hd1-e3... Kf5-e5 4. He3-c4... Ke5-d5-f5 5. He5-f4-g2-g4 mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fulöp József. — Miskolcon: Czente József. — Gelsen: Glesinger Zeigmond. — Debreczenben: Zagyva Imre. Sziget-Csepén: Mayer Károly. — Ufalun: Farkas Ferencz. — A pesti sakk-kör.

TARTALOM.

Sayons Ede (arczkép). — Rákóczi hamvai. — A nagy-mami ládája (vége). — Kárpáti kunyhó (képpel). — A Gizella albumból (képpel). — Élet-igazságok. — A meteorológiáról, II. — Hosszu életű emberek. — Egy csillag születése. — Egy amerikai vállalkozó, IV. (képpel). — Egyfeleg. — Tárház: Irodalom és művészet. Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Közlekedés. — Mi újság? Nemzeti színház. — Szerkesztői mondánivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

idő szerint. A mai civilizált kor nem kíván többé véraldozatot, s azt hiszi, hogy egy ló vagy ökör belseje sem igen tudhat többet, mint egy közönséges kalendáriumszámoló. Van azonban egy növény, melynek sikerültétől egy egész ország egész évi, néha több évi jólléte függ, — ez a gabona; ennek a fölbontott belseje többet tud mondani a jövőre nézve a világ minden ökrénél, lovánál. Magyarország jelenlegi harusperei, augurjai és táltosai az országában összegyűlt képviselők, — az ország minden gabonatermesztő vidéke oda küldött néhány kalászt rozsdaverzte buzájából, rozsából, árpájából, — vizsgálják meg itten, mit várhat az ország ez idei terméséből? mely vidék az, a melyik leginkább sújtva lesz? s melyik ismét, a melynek lehet kilátása más nyomorokkal megosztható némi fölölegre? s végre, hogy miután az országos költségvetést épen most tárgyalják, ugy dobálóznak a milliókkal, hogy tönkre ne menjünk miatta. Ezért volt tele a képviselőház mindenféle buzakalással, egymásnak mutogatták a képviselők s tanakodtak egy gabnaszem felett, lehet-e még abból valami? E gabnaszemtől függ az ország sorsa; nagy is volt az aggodalom, hogy ez a szem elfordul tőlünk, de úgy látszik, utóbbi időben, ha nem csalódnunk, tán mégis biztatóbban pillant felénk.

(A képviselőház) gyorsan, mondhatni rohamosan végzi ezuttal a jövő évi költségvetés tárgyalását, s csak kivételkép támad kissé élénkebb vita nem annyira a nevezetesebb tételeknél, mint egyes fölvetett mellékes kérdések fölött. Így a jun. 24-ki ülésben a közlekedési költségvetésnél leg hosszabban a vasúti szabadjegyek eltörlésére tett indítvány fölött vitakoztak. Jun. 25. és 26-án a vallás és közoktatási miniszterium költségvetésének tárgyalása közben a miniszter esztergomi toasztja, az urnapi körmenetek ügyében történtek fölszólalások s a nemz. muzeum költségei s a „Néptanítók lapja”-nak föntartása foglalkoztatták kissé hosszabban a házat. A kereskedelmi miniszterium költségvetését ugyszólván vita nélkül megszavazták, s az igazságügyminiszteriumának tárgyalását is megkezdték.

(Francia vendégek.) A „Journal des Debats” tulajdonosa Say Leon (Thiers alatt pénzügyminiszter), valamint a föszerkesztő Bapst és a felelős szerkesztő Lemoine Budapestre érkeztek. E hó 25-én a képviselőház ülésén is jelen voltak és az ülés után Szlavay József miniszterelnököt is meglátogatták. A bécsi kiállítás alkalmából angolok is számosan rándulnak le a magyar fővárosba, s itt a nyilvános helyeket sorba látogatják.

(Augusta német császárné) szerdán este érkezett Bécsbe. A király porosz ezredesi ruhába öltözve ment elébe, s mikor találkoztak, udvariasan kezét csókolt, mire Augusta császárné mosolyogva Vilmos császár levelét nyújtá át neki. Az indóháznál a királyné, trónörökös, a főhercegek mind jelen voltak; ott volt a romániai fejedelem is, a kit Augusta császárné meglátva, élénken fölkiáltott: „Na, Károly, véled ismét Schönbrunnban találkozom!” Augusta császárné számára Schönbrunnban rendeztek be szállást, s tiszteltetőre Bécsben ismét fényes udvari ünnepélyeket rendeznek.

(A persa sah) 18-kán érkezett Angliába; Londonban nagy előzetekenyéssel fogadják, s mindenféle kitüntetésekben részesítik.

(A Margit-sziget) élénk látogatásnak örvend; az ott lakó vendégek száma is folyvást nő. 348 lakosztálya közül jelenleg csak tíz nincs elfoglalva. Külföldiek is mind nagy elismeréssel szólnak e gyönyörű helyről, mely folyvást gyarapszik. Ösz elején már szőlő-gyógymódot is rendeztesítnek, a jövő évben pedig gyógyszerárt, süthőházat s bolti helyiségeket építenek. Az ott lakókra a közlekedés is igen olcsó, mert havonként három forint havi díj mellett annyiszor jöhetnek-mehetnek napjában, a hányszor csak akarnak.

(Az állatkert igazgatósága.) Mint a „Fővárosi Lapok”-ban olvassuk, megvette Cassanova asszonytól az oroszlanokat és leopárdot, s ki is fizette az öszeg legnagyobb részét, de meg van most akadva a télre okvetlenül szükséges „oroszlanház” felépítésével, a mi vagy tízezer frtba kerül. Ennyi a pénztártól ez idő szerint nem telik, de begyűjthetni reméli a társaság részint adakozások, részint pedig e térszám rendezendő különböző multságok útján.

(Szerencsés lövés.) Mint a „Magyar Polgár” írja, az oláh-apáti erdőösés é napokban három farkast lött agyon egyetlen lövéssel. A csász az erdőszélén hazafelé ballagva egy nyulat látott vad futásban feléje közeledni. Eleinte azt hitte, hogy a kutya kergeti a nyulat, csaholást nem hallván, rögtön fölhuza fegyverét, mert a dolog gyanusnak tünt föl előtte. Pár perc múlva a cserjésből anyafarkas tör ki 6 kölyök által kísérve. A mint az anyafarkas a csász meglátta, megállott. A kölykök anyjuk mögé csoportosultak, mire a csász elsütö postával töltött fegyverét és pedig oly szerencsével, hogy az anyafarkas s két kölyök rögtön elterülve maradt.

(Öngyilkos tanuló.) Szébenben junius 22-én Schuster Fr., a szász evang. főgymnázium 5-ik osztályu növendéke, agyonlötöte magát. A pisztolyba irónt tett, s azt lölte be keblébe. A szerencsétlen ifjú, ki igen szorgalmas tanuló volt, azon-nal meghalt.

(Haldiosások.) Kovács Gyula, ki a muzeumnak óra, az egyetemnek tanára, a fűvészkertnek igazgatója, az akadémiának tagja volt, vasárnap meghalt, tizenegy évi betegség után, 57 éves korában. Tanult, tehetséges ember volt, de egyszer csak szélhűdés érte, béna lett, ki ép a munkabíró időkben sem gondolkozni, sem beszélni nem bírt többé. — Balogh István veterán színész jun. 21-én hunyt el 84 éves korában. A nemzeti színháznak megnyitása óta tagja volt, de mint működő színész, már régen 1854-ben nyugalomba vonult, s az intézetet mint tisztviselő (évek óta mint pénztárnok) mindvégig nagy buzgósággal szolgált. Irt több színművet is, többi közt a „Mátyás diákok”, „Ludas Matyit”, stb., melyek sok előadást értek. Temetése nagy részvét mellett ment véghez. Emlékbeszédet az elhunyt felett Feleki tartott. — Török József, czecei ref. lelkész, közelebb hunyt el 45 éves korában. — Dr. Csikányi Károly, Szentes városának 22 éven át főorvosa, jun. 18-án elhunyt. — Dr. Kada Endre, volt kecskeméti gyakorló orvos, ki egy év előtt a lipótmizei tébolydába vitettet, itt meghalt 14-én. — Néhai Deáky Sámuel, 1849-diki orsz. képviselő özvegye, szül. Tunyogi Róza elhunyt. — Varga Lajos, az első magyar kertészeti ügynökség tulajdonosa, meghalt.

Nemzeti színház.

Péntek, jun. 20. „A színtárszó.” Vigjáték 1 felv. Irta Fournier; ford. Bulyovszkyné. — „A váróteremben.” Vigjáték 1 felv. Irta Müller H.; ford. Sz. K. — „Házi gyógyszer.” Vigjáték 1 felv. Francziából ford. Szigligeti J. Szombat, jun. 21. „Romeo és Julia.” Opera 5 felv. Zenéjét szerzte Gounod K. (Hauck M. k. a. föllepteül.) Vasárnap, jun. 22. „A nagyapó.” Népszínmű 3 felv. Irta Szigligeti. Hétfő, jun. 23. „Romeo és Julia.” Szomorújáték 5. felv. Irta Shakespeare; ford. Szász K. Kedd, jun. 24. „Hamlet.” Opera 5 felv. Zenéjét szerzte Thomas A. (Hauck M. k. a. föllepteül.) Szerda, jun. 25. „Sakk a királynak.” Vigjáték 4 felv. Irta Schaufert H. A.; ford. Dóczy L. Csütörtök, jun. 26. „A sevilai borbély.” Vig opera 2 felv. Zenéjét szerzte Rossini. (Hauck M. k. a. utolsó előtti föllepteül.)

Szerkesztői mondánivaló.

V. M. Izenetünk az első alternativa; tehát nem. Hanem magára a levélre már az, hogy igen. Kár volna ezt a kedélyes kis tréfát eltitkolni az olvasók előtt. Közöljük tehát, a mint következik: „T. szerk. ur! Annyi éveken át számomra is küldözgetett és vajmi válogatva, izetlesen fölállalt lelki edeljeit — a multra köszönve, a jövőre kérve — magyar szokás szerint — ezennel viszonzok:

HETI NAPTAR.

Table with columns for dates (Hónapi-es Hetinap), Catholic and Protestant calendars (Katholikus és protestáns naptár), Greek and Russian calendars (Görög-orosz naptár), and Hebrew calendar (Izraeliták naptára). It lists dates from June 29 to July 5, 1873.

Elő negyed 3-án 26. 4 percczel éjfélt után.

(Felelős szerkesztő: Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.))

De mind e kísérlet nem sok eredményre vezetett. A gyáraknak nem volt mit földolgozni s gyártmányaik nem találtak keletre az európai szükségletekhez nem szokott népnél. A katonaság szervezete megvolt, de hiányzott az európaiag begyakorlott vezénylet. A sah átlátta a haladás e fő akadályát, s nem a Teheránban székelő európai követségek, hanem saját ösztönéből meghívta a még két évvel ezelőtt konstantinápolyi persa nagykövet Mirza-Huszein khánt hadai fővezérének. A khán sok évig volt Pétervárott és Párisban, diplomatikai küldetésekben; francziái szépen és folyékonyan beszélt, az európai műveltséget teljesen elsajátította. Midőn hivatalába lépett, az a legóriásibb feladatok egyikét vette át. Valóban örüdt, mert Persia Ázsiában legregibb fészke a keleti civilizációnak, mely üntelt büszkeségében csak amugy félvállról szereti nézni az európai civilizációt, s épen nem érez magában hajlamot annak elsajátítására. De Mirza-Huszein khán erős kézzel küzdött meg a nehézségekkel; egyik új intézményt a másik után léptette életbe s urát gyakorlatilag sikerült meggyőznie az európai polgárisultság és műveltség fölényéről, a mit az a tény is eléggé bizonyít, hogy egy ázsiai uralkodó szemében nem csekély földatra, Európa meglátogatására is rá tudta bírni.

Pétervár, Berlin, Ems, majnai Frankfurt és Brüsszel át vette útját Anglia felé. Bécsbe augusztusban fog érkezni, a kiállítás megtekintésére. Eljő-e Pestre is, attól függ, sikerül-e a diplomatiának kiegyenlíteni azt a csekély differenciát, mely közte s európai testvére a szultán közt létezik; mert ha igen: akkor Konstantinápoly felé térne vissza s ezt alkalommal mi is megláthatjuk hazánkban. A magyarok iránt egyébiránt nagy érdeklődéssel viseltetik s pl. Persiában jártakor Vámbéryt személyesen kérdezte: igaz-e, hogy hazájában oly sok jó katona és jó fegyver van. Talán a régi időkre emlékezhetett, mikor a hazánkban dúló és hódító török annyi rablott fegyvert vitt a kisázsiai piacokra. A Mária-Terézia aranyai is járnak náluk, sőt maig a legkelendőbb pénznek, melyet ők *mandsar*-nak, és a „körömözi“ szóból csinált szójátékkal *kirmizi* (vörös) aranyának neveznek.

Azt sem kell hinni, hogy Naszr-ed-din sah saját személyére nézve oly miveletlen vagy épen buta volna, mint a porosz lapok adomái akarnák a világgal elhitetni. Egész Persiában senki sínes, ki Európa földrajzában oly jártas volna, s most közelebről látva sok dolgot, mit eddig csak leírásokból ismert, sokat fog tapasztalni s okulni, a mit később országára reform-művésben kétségkívül sikeresen fog fölhasználni. Meglehet, hogy tekintve a középázsiai kérdés jelenlegi állását, hozzá véve még azon körülményt is, hogy orosz és angol egymással vetélkedik a sahnak szivességgel elhalmozásában s nyújassággal meghódításában, e keleti uralkodó jelenleg imitt-amott talán tulságos megtiszteltetés, sőt ünnepeztetés tárgya levén, sok dolog tulságosan meg is lepte, s ezért még kevésbé tudta magát az európai társaságba beletalálni; de hogy a társaság szabályait, vagy az illetet, itt-ott oly annyira megsértette volna, mint olvassuk, az bizonyosan túlzás s csak odamagyarázható, hogy az európai és ázsiai szokások egymástól végtelenül különbözvén, itt illetlenek tartathatnak olyasmi is, a mi keleten épen nem az. Meg kell jegyezni, hogy egész keleten a persa a legnagyobb népsége ezért nyerte a „kelet francziái“ nevet is.

Nemcsak maga a sah, kísérte is, melylyel utazik, méltó feltűnést okoz kísérété-

ben több van 80 embernél, köztök egynéhány miniszter, néhány herceg, a király két nagybátyja, házi orvosa, fő-csillagása, a ki mindennap jósol a csillagokból; uti jegyzet-írója, egy költő; s a mi az európaiakat legjobban meglepheti: az a tömördek kincs, a mit magával s kivált öltözetein magán hord. Kincse értékét angol szakértők 80 millió forintra becsülik, s az a kabátja, melyet Szent-Pétervárott is viselt, a rajta levő gyémántokkal maga megér 20 milliót. Az udvaroknál mindenütt nagy értékű ajándékokat hagy, s utazása különben is kétségkívül nagyon költséges lehet, habár nem is oly mesés, mint túlzólag számítják.

Teve-hajesár...

(Dzsúmi után perséből.)

Tevehajesár, azt a Mahmil *)
Még ma ne készítsd el,
Ne bússítsd meg szívemet ugy
Készülődeliséddel!

Illik-e készülni utra
Abb' a pillanatban,
Mikor kedvesed könyezve
Visszatart utadban?

Lábam nem bírja az útát
S maradnom sem lehet,
Mentsen isten mást e kintől,
A mely ért engemet!

Kedvesemtől elszakadni,
Ez a kínos harc az!
Lelkem száll el s könyben úszva
Néz utána arczám.

Testem nem követheti őt,
Vágya bár, — hiába!
Lelkem lépésről-lépésre
Röpked majd nyomába.

Lanya halló! ah! az a hely
A hol ő áthalad,
Vagy megpihen: balzsamozva
Legyen majd általad!

A Mahmil körül pedig majd
E hangokat sutogd
Te, kinek ajkad oly édes
S ég ugy adta tudnod:

Kedves, bár csak ne éreznéd
Az út fáradalmát,
S megnyerhetnéd törekvésed
Oly méltó jutalmát!

Midőn útra felkészülsz majd
Hajnal hasadtára,
Figyelj a reggeli dalnok
Zengzetes dalára.

Lelkem szerelem-ittasan,
Arezodat ohajtja,
Bár a rengeteg távolság
Azt oly messze tartja.

Térj vissza! mert a fájdalom
Egész' a földre ver —
Mint elejtett madár vére,
Vérem porban hever.

Te eloltod szomjodat majd
A rónán valahol,
Míg Dzsúmi az elválásnak
Mérgétől haldokol.

Vincse Dániel.

*) Mahmil, arab szó = gyaloghíntő, kőlya, melyet az utazók keleten a teve hátára alkalmaznak. Jelenti továbbá még a makkai szent *Ka'be* selyem kárpitot is. Itt az előbbi jelenti. V. D.

Bacon Franklin köztársasága,

vagy:

Egy fölfedező naplója.

I.

Egyik legszebb napján a hulló hónapnak, hirtelen és váratlanul erős hullám hánykódás lepte meg a *Highflyer* nevű hadihajót, a mint egész nyugodt biztonságban vitorlázott a nyílt tengeren. A hajó ingása olyan nagy volt, hogy egy gyarmati kormányzó, ki Angliába utazott, azonnal a bűnbánathoz fogott, s fölfogadta, hogy ezentúl jobb életet folytat. El se lehet képzelni, hogy mennyire vitte volna még a töredelmesség: azonban szerencsére a tenger fölháborodása nemsokára megszünt, épen olyan egyszerre, mint a hogy kezdődött, s csak azután kezdettek rá reflektálni tiszték és matrózok egyaránt, hogy bár a víz rettenetes hullámzásban volt: nem volt csak a legkisebb szellő sem, mely azt korbácsolta volna. Az egész idő alatt a szél szárnya sem mozdult, s a nap oly nyugodt, derült fényvel sütött, mint amaz emlékeztetes napon, midőn Josué megállította. Ez a dolog vitatkozást idézett elő a földézetben. A főhadnagy, ki a vulkánikus erőket szeretete tanulmányozni, meg volt róla győződve, hogy valami tenger-alatti kitörés történt, és hogy a fregat valamely elsüllyedt Aetna krátere fölött evezett el; az alhadnagy ugyanezen a véleményen volt, csupa szokásból; azonban a kapitány, a ki mindenek kétkedett, a mit saját szemével nem láthatott, s különösen ha még hegyekről volt szó, s a kinek még nem voltak meg a maga elméletei olyan eredmények fölül, melyeknek okait nem lehetett látni: a kapitány, mondjuk, kimondta, hogy az vihar volt, és hogy a szél ez s ez irányu vala. S minthogy mi emberek azonnal az ördög kezébe esnénk, ha a fegyelem fenn nem tartatnék közöttünk: ez a nézet, bár homlokegyenest ellenkezett a látott tényekkel, lassanként el lón fogadva, s a gyarmat-kormányzó, a ki hallott valamit Jónás próféta történetéről, egészen megkönnyebbült, hogy nem volt semmi természet-feletti ebben a dologban. A matrózok örültek rajta, midőn *ex cathedra* biztosították őket, hogy az ördögnek nem volt semmi keze ebben az ő váratlan megtánczoltatásukban.

Történt azonban, hogy egy tengeri kadét, ki olyanformán vett részt a vitában, mint a hogy a macska venne a királyok tanácskozásában, alkonyatkor a hajó korlátjához támaszkodva bámult a tengerre, kételkedő gondolatokon rágódván. Nagyon fiatal volt még arra, hogy tudja, mi jó rá nézve, s nem tanulta még meg azt, hogy feljebbvalóinak itéletét hívó lélekkel el kell fogadni. S így még mindig azon törte fejét, kapitánya daczára, hogy mi isten vagy tengerek csodája mozgathatta a vizet olyan módon; s minthogy a tények tények: el kell ismerünk, hogy az ördög munkájának lehetősége némi kellemes varázsszal csiklandoztatta képzelődését. Így többféle módon ürget-forgatá a dolgot, s épen a világ ellenségének képét rajzolgató mutató újával a földézet deszkájára, a midőn kifelé tekintvén, valami olyat vett észre, mint a csutak a horgász-zsinogon, lebegve a víz színén, mintegy százötven lábnyira a hajó orrától. Az ördög képét bevégtelenül hagyta, elővette távesővét, s a lebegő valamiben egy palackot ismervén föl, rögtön elkialtá magát: „Palack, hahó!“ Természetesen mindenki a hajó orra felé szaladt; hosszú nyelvű horgokat és hálókat hoztak elő; száz fejt kuszott föl a hajó párkányzata fölül; a kormányos fordított a hajó irányán, s midőn a palack a hajó oldala mellett libegett, fölhumták s a

kapitány szobájába vitték, mind azzal a tisztelettel, a mi egy a nyílt tengeren kóborolni merő palackot megillet. Jóléso megskitása volt ez a hajón való élet egyhangúságának. Sokkal többet érő valami, mint egy hírlapnak rendkívüleg kiadott, valami fölkapóságot tartalmazó száma a száraz-földön. A kapitány, a tiszték, a kik épen akkor ültek az ebéd mellé amazzal együtt, a kormányzó, a ki előmászott kabinjából, hogy egykissé összeszedje magát legközelebbi rohana után a tengeri betegségekné, a kadét, a ki észrevette a palackot, s a két vagy három matróz, kik azt fölhumzi segítették: mind az asztal köré toltak kíváncsian és hallgatva, a míg a kapitány azzal a megfontolással, mely bölcsességét jellemzi, körül forgatá kezei közt a palackot s vizsgálgató azt. Nem közönséges palack volt. Gummi-elastikumból volt készítve, s hasonlított azokhoz a palackokhoz, a minőket a testes utazók szoktak magokkal hordani, hogy azok tartalmából itt-ott magokat kissé fel-frissítsék. Azonban a srófra járó föld helyett dugója volt, a mely dróttal szorosan leköttve és vastagon megszurkozva vala. Kés kellett hozzá, hogy ezt a szurkot lekaparják s éles harapófogó, hogy a drótot lefejték, a mely munkálatokat a kapitány végezte el nagy csendben, melyet csupán a hullámok csapódása s a gyarmat kormányzónak fel és alá való bukácsolása zavart, a ki sehogyszem tudott egyensúlyban állani. Midőn a dugó engedni kezdett, valamennyien egymás sarkára, tapodva közelebb húzódtak, hogy jobban lássák a mi majd kijön, s alig egy-kétszorgó hozzávetés hallatszott, mintha a nyelv is akkor fogna megoldódni, midőn a palack kiadja tartalmát.

„Urak! — mondá a kapitány — „azt hiszem, a szerencsétlenül járt *Dopfish*-ről fogunk megtudni valamit, a mely ezen a tájon sülyedt el, tízennyolcz évvel ezelőtt.“

Semmi ok sem volt rá, a miért inkább tudhattak volna meg a *Dopfish* ról, mint az azon száz meg száz hajóról, a melyek ugyan azon helyen elsüllyedtek a haótától fogva; azonban minthogy a kapitány mondá, a kadét kivételével, valamennyien meg voltak róla győződve, hogy a *Dopfish* sorsa az, a mely mindjárt világgosságra jő. A palackot, miután a dugó kint volt, a kapitány fölfordítá, s belőle nem egy-két sor írás, hanem egy meglehetősen vastagságú, pergamenre írott kézirat-csomag hullott ki, mely szorosan össze volt göngyölgetve, mint egy szivar. A kapitány komoly meglepetés közt bontá ki s olvasni kezdé a sűrűn beirt első lapot, melynek homlokán a következő szavak állottak: „*Egy fölfedező naplója.*“

A mint ezt elolvasta, homlokát összeránczolta. Az már világos, hogy ez nem a *Dopfish*-ről szól, s ezen kézirat ismeretlen szerzője irányában impertinenciát követett el. Csalódott megvetéssel tév le a csomagot, mint a melyet nem érdemes tovább olvasni, s az asztal körül állóknak csaknem mindegyike egyet értett vele, s a kormányzó, kinek ugy látszik volt már ügye a fölfedezőkkel, közbe is szolt: „Biztos vagyok róla, hogy semmi okost nem találunk önök benne.“

A kéziratot átadták a kadétnak, és csak az ebéd végeztével, midőn már a kávé is behozták, engedte meg a társaság, hogy az a sűrű kéziratot fölolvassa, a melyből mi csak kivonatot fogunk adni.

Egy fölfedező naplója.

Én, Bacon Franklin, ezen lapokat egy olyan fölfedezés történetének szenteltem, a mely legfontosabb a világ eddigi fölfedezései közt. Azonban ezen fölfedezés egyfölel

halálatot fogja okozni s egyszersmind velem együtt hal, miután mire ez az elbeszélés emberi kezek közé jut: a titok, melyet a végzettől kicsikartam, megtette azt a szolgálót a melyet még tőle kérhetek, minek utána megajándékozott először a legmagasabb reményekkel, s azután a legkínosabb csalódásokkal.

Családi nevem, mint mondám, Bacon, s szülőim Franklinnak kereszteltettek. Ha Jánosnak vagy Tamásnak keresztelték volna: soha sem csináltam volna fölfedezéseket; azonban minthogy a keresztesel azon nagy szellem druszájává tett, ki a villanyvezetést fölfedezte, s születésemmel örökölt nevem azéval egy, ki legelőször készített löport: azért igen korán vonzódtam azon mechanikai készülétek tanulmányozása felé, melyek által az emberek rövidítik vagy meghosszabbítják az életet. Már iskolás gyermekkoromban abban telt fő gyönyörűségem, hogy experimentumokat próbáltam mind-azon chemiai eszközökkel, villanytelepekkel és löfegyverekkel, a melyekhez csak hozzá juthattam, s sajnálom kimondani, hogy egy alkalommal levegőbe röpittem hét egyént, a kiket becsültem. Ha csupán csak vizsgálódó természetem lett volna: megelégedtem volna ezen eredményekkel; azonban lelkem nem közönséges alkotásu vala s ünnepléses fogadást tettem magamban, hogy addig nem fogok nyugodni, míg valamely gépet vagy olyan anyagot föl nem találok, a mely elég hatalmas legyen egy pillanat alatt megölni százezreket vagy épen milliókat embertársaim közül. Ezen elhatározásra a philanthropia ép' annyira ösztönzött, mint a tudományos kutatás szomja, miután mindig azt tartottam s most is azt tartom, hogy a legbiztosabb mód a háború megszüntetésére, ha annak pusztításait megköveteljük; s azokivül azta a reményem is tápláltam magamban, hogy ha egyszer valamely igazságos nemzet vagy egyének szövetsége birtokában lesz valamely ellenállhatatlan pusztító eszköznek: az a nemzet mint köztársaság uralkodhatik az egész világ fölött, a biünnek elnyomására, s a béke és fölvilágosultság terjesztésére. Fölösleges mondanom ezután, hogy czéлом volt találmányomat csak azon nemzetnek adni át, mely méltó rá, hogy azt használja; s ezzel a törekvéssel munkához fogtam, nem hagyván egyetlen könyvet sem kikutatlanul, egyetlen anyagot megvizsgálatlanul, a mely segíthetett czéлом elérésében. Fölösleges volna leírnom szeltemben-hosszúban munkám minden phasisát; elég annyit mondani, hogy az fáradhatatlan és folytonos volt. De végre meg lett jutalmam; mert egy hosszabb és veszélyesebb kutatás után, mint bármelyik az előzők közül, fölfedeztem, hogy ha azon két robbanó anyagot, melyeket az emberek előtt ismeretes ásvány- és növény-méregből életveszélylyel kivontam, egymással érintkezésbe hozzuk: azok oly robbanást fognak előidézni, melyhez képest a mennydörgés hangja csak olyan, mint egy papírzsacsok kirepedése. Midőn e fölül tisztában voltam: csináltattam magamnak egy egész öltözet ruhát és egy sisakot gutta-perchából, mely valamennyire hasonlított azokhoz, a minőket a buvárok viselnek, s egy napon kimentem a mezőre, magammal vive mintegy két alma-magnyt találmányomból, elzárva egy pár erős vas üvegesben. Ott volt két szénaboglya, melyek nem az enyémeek voltak. Azok közt lettem a földre az első üvegesít, kinyitám a másodikat s annak tartalmát a másikkra öntém, fejemre húztam a sisakot és elszaladtam. A szénaboglyák eltűntek s velök együtt én is, egy moocsárban szedvén össze magamat, mintegy 5 mértföldnyire a helytől. Egye-

dül a gutta-percha öltözetnek köszönhetően életben maradásomat, a midőn mint egy szalmaacsut, ugy repültem a levegőben, együtt a házak darabjaival, tövükből kiszaggatott fákkal s a parasztok elszaggatott tagjaival. Azonban ha a vége jó, minden jó; s nekem egy esontom sem törött el, bár midőn haza felé lopódtam, láttam, hogy a pusztítás fölér azzal, a mit egy ellenséges beütés, vihar s végül árvíz együttesen előidézhetnek. Három négyszeg mértföldnyi területen a szántóföldek ugy néztek ki, mintha újra szántották s bevetették volna téglával, házi butorokkal és ember-fejekkel. Nem lehetett többé kétkednem találmányom ható ereje fölött, s én térdre estem, hogy megköszönjem a gondviselésnek, hogy megengedte, miszerint egy új korszakot nyissak az emberiség előhaladásában.

Azt még nem is mondtam, hogy gazdag valék. Nagy kiterjedésű földbirtokom és házam is volt, s miután kutatási kísérletemet rendszeren a mások házaiban szoktam végezni, melyeket arra a czélra kibéreltem: saját birtokom jó állapotban volt. S most elhatároztam, hogy utazni megyek, hogy megítélhessem, vajjon a földgömb melyik országa a legméltóbb arra, hogy titkomat megismerje s uralkodjék a többi nemzetek fölött ennek segedelmével. A patriotizmust természetesen, mint egy philosophushoz és fölfedezőhöz igen méltatlan érzelmek, nem vettem számításba, igen ostoba dolognak tartván, hogy valaki az emberek egy csoportját bálványozza kizárólag, csupán csak azon okból, mert ő is egy porban és ködben született amazokkal, s mert azoknak számtalan alkalmuk volt vele éreztetni gyengeségeiket. Mindazáltal föltertem magamban, hogy hazámfiainak, a mennyire lehet, előnyt adok, s míg az utazási előkészületeket végeztem, gondolkodó lélekkel vizsgálni kezdém azok hibáit. Sőt találmányomról egy jelentést nyújtottam be egy reggel a kormányhivatalnál, hogy épen lássam: hogyan fogadják. A jelentést fogalmazók vették át tőlem, a kik közül egyik bevezetett egy másik hivatalnokhoz, ez vállvonással a harmadikhoz utasított, ki azzal bocsátott el, hogy hat hónap mulva visszamehetek a válaszáért. Elgondolám, hogy egy olyan ország, mely eltiiri, hogy ily módon igazgassák, nem igen mozdítná elő az emberi boldogságot azáltal, ha saját intézményeit más országokba is átviszi: s Angliát elhagyva rögtön áthajóztam Franciaországba. (Folyt. követc.)

A román hitregéből.

Valamely népről, — s így a románról is — csak az mondhat határozott itéletet, a ki alaposan ismeri költészetét, szokásait, hitregéit, mint a melyek a népeket, gondolkodásmódjukat s eszme- és érzésvilágukat annyira jellemzik. A román nép fölül-elterjedt téves vélemények, részben az említették kellő figyelemre nem méltatásból erednek, míg ha azokat alaposan tanulmányozzuk, a román nép jelleméről egészen más meggyőződésre jutunk.

Alexandri és Marianescu, e két kitünő román író, életüket a népek szentelték. E két férfiak köszönheti a román irodalom, hogy számtalan népköltészet termék az utókor számára megmentetett; egész oda-lással tanulmányozták a nép közt, annak sajátosságait, szokásait s a román mythologia megírásához számtalan adalékot szolgáltatottak.

E mythológiának egy pár alakjáról akarok itt megemlékezni.

A román nép hisz két örökifjú szellem létezésében (Ursiták); e szellemek a gyermek születését követő hetedik napon megjelennek éjjel a ház ablakánál és ott határoznak együttesen a megszületett gyermek jövőjéről, ott szabják meg életének hosszu a vagy rövid voltát és kimondják boldogságát a vagy boldogtalanságát.

A nép előtt e két szellem nagy tiszteletben áll. A hetedik napon gyermeke születése után a szülő tisztá tányérba lisztet és más edénybe olajat tesz számukra az asztalra. Az öreg asszonyok pedig reggel sokat tudnak már a gyermek jövőjéről mesélni, mert ők részesülnek azon szerencsében, hogy az Ursiták előttük a gyermek életének titkait fölfedezik.

Fogarasvidéken egy monda ismeretes az Ursiták eredetéről. Midőn Nagy Sándor a paradicsomig hatolt, egy királyra akadt, ki Jánosnak nevezetett, trónon ült és lábait meleg forrás vizében fürösztö. Sándor megkérdezte a fürdés okát, János pedig azt a feleletet adta, hogy e forrás vize örökifjúságot biztosít és mindentudóságot. Nagy Sándor kért a vizből, de két leány, kik Nagy Sándor szolgálatában voltak, e vizet ellopták és azóta élnek ifjan; tudják a jövő titkait s meghatározzák az újszülöttek jövőjét. Ezek az Ursiták.

Hátszegvidéken egy más tradícióval találkozunk felölök. Az időben, midőn e vidéken Dán kapitány volt az ur, a fejedeleme megjelennek az Ursiták Dán ablakánál s a hét napos leánya jövőjéről azt mondják, hogy midőn e gyermek 12-ik évét betöltendő, az óriások királya érte jő, hogy elrabolja s az óriások palotájába vigye. Ha az atya Relia (Aurelia) leányát meg akarja menteni, a legmagasabb hegyfokra építtessen egy várat, abban a világ szemei elől leányát rejtse el és csak akkor tegye szabaddá, midőn az óriások fejedelme belefáradva a keresésbe, barát-ruhában fog a vár kapui előtt megjelenni.

Dán kapitány a Hátszeg feletti hegyfokon kastélyt emeltetett s a kis Auréliát abba zárta. A kastély kapujához a világ legvittebb két férfiat állítja, az örködést ezekre bizza. Midőn a gyermek 12-ik évét betöltötte, az óriások fejedelme megérkezik; a kastély kapuja bezárva, előtte pedig a világ két legvittebb férfija örködik. Az óriás dühbe jő, a Retyezátot foglal állást s buzogányát onnan dobálja a kastély falaira. A két vitéz, tenyerüket a füttyülő buzogány elébe tartva, Russi felé visszahintja és a kastély falait a buzogány nem érintheti. A két ór most támadólag lép föl; fölfogják bárdjukat és emberfeletti erővel az óriásra dobálják, ki orozláknak ordított. A hajtás talált s az óriás mérgeben a magas oromról lezuhan, patakává változott (Strigy) s nyíl-sebességgel zuhan szikláról-sziklára, míg Orelia-hegy aljához nem jut, melyet nagy robajjal támadott meg, gondolván, hogy e hegy a sok mosatás következtében lehorpad s Auréliát elragadhatja. A Strigy mai napig mossa Orelia havas oldalát s a szép leány mai napig is ott van Orelia csucsán s mindaddig ott lesz, míg a vár kapuihoz meg nem érkezik az óriások fejedelme remetének öltözve.

Az Ursitákról való rege a praedestinatio hitén alapszik. A praedestinatio általában nagy szerepet játszik a műveltség kezdő-pontján álló népeknek; látjuk keleten napjainkban is, e tan folytán a királyok a téletlenség és hanyagság ölben töltik napjaikat, míg a nép huza a jármót és vérese adózik, mert ennek így kell lenni, ugy van elrendelve.

A Frumosele vagy Maestrele nevéen 9 gyönyörű leány létezését hiszi a román nép, kik éjszakának idején elhagyják a havasok csucsait, örökös lakhelyüket, tánczolva a gyejen, gyönyörű holdvilágnál, haladnak előre, majd szárnyra kelnek és gyönyörűen énekelve repülnek a szomszédos falvak fölött, utjokban pedig kalauz vezérli. Gyakran mondják az öregek, hogy éjszakánként gyönyörködve hallgatták a Szépikék énekeit, a mint a holdvilágnál átrepültek lakházaik fölött.

A kalauz rendszeren flótás, hegedűs, furulyás vagy nép-énekes. A kalauz 9 évig áll a Szépikék szolgálatában, énekel nekik és minden szerelmi kalandjaikban részt vesz. Mindeniket egy-egy évig szolgálja, a 9 év letelése után pedig ajándékkul hegedűt kap, s a hegedűművészek hatalmát nyeri el, vagy híres táncosná lesz, vagy kitűnő fuvolás.

Innen mondja e nép jeles énekeiről azt, hogy ők a Szépikék kalauzai voltak és tőlük nyerték azt a szép tulajdonat.

A Frumosele a 9 görög muzsát képviseli, erre mutat nevük s a róluk uralgó hiedelem.

A nép azt hiszi a Szépikékről, hogy Nagy Sándor társaságában voltak, s a hatalmas fejedelmet az örökéletet nyújtó forrásig vezérelték el.

Ventosele nevéen a román nép 99 szellemet ismer, melyek elrejtözve laknak havasokon, berkekben, erdőkben, barlangokban, s más üregekben, mindnyájan pedig a Mama paduri (erdő anyja) és a havasok örego Mosiu codriloru hatalma és befolyása alatt állanak, azok által kormányoztatnak.

E lények nem versenyezhetnek a Frumoselek-vel, ellenkezőleg a Ventosek rútak, gonosz lények.

E gonosz lények éjjel jönnek ki oduikból veszekedve, visitva repülnek át a mezőkön és berkekben s megfosztják az embereket cleteróikról. Ismerek egy szenvedélyes vadász, a ki gyakran volt kénytelen a rengeteg erdőkben eltölteni éjszakáit, néha egy-egy faoduban. Egy reggel e férfiat az utasok megeredten találták a tölgy tövében, nem tudott sem beszélni, sem megmozdulni. Tíz éve múlt annak, hogy vele ez történt, de a vadász azért mai napig sem tud beszélni és mozdulni. A nép hitte, hogy e vadász ereje a Ventosek által raboltatott el.

E lényeket emberi szem nem látta még; egy-egy román fickó beszéli ugyan, hogy midőn a széna-gyűjtéssel elesteledett, posványos helyen látott a víz felett két ocsmány kinézésű valamit heregni egymással s eltűntek, midőn őt észre vették. A Ventosek mindenütt jelen vannak, ismeretlenül rontják meg az embert.

Más alkalommal fogom ismertetni a román Prüklicákat és Strigaiákat. Moldován Gergely.

valaha fölemelkedjenek. A város maga soká habozott, hogy mit tevő legyen e telekkel és falakkal, melyek voltakép a redout-épület kiegészítői voltak. A legelső terv az volt, hogy a városi hivatalok egy részének elhelyezésére másik városházat építenek ide, de mivel a város szabályozása szempontjából a régi telekből sokat el kellett metszeni, az így megmaradt telket pedig nem tartották alkalmasnak városház számára, végre is eladták a legtöbbet igérőnek. Körülbelül ez volt eddig a legdrágább telek, melynek négyyszögletét igen busásan:

pesti boltja is a legsolidabb híru helyek egyike. A vásártól telek egy pompás raktár számára volt szánva, hol a vásárló egész gazdagságában megismerkedhetik a roppant forgalmu Haas-féle gyárak minden készítményével. Az új palota terveit Linzbauer István magy. kir. udvari építész készítette, teljes figyelemmel arra, hogy a város letelevebb pontjának (a vácsi- és Dorottya-utczák közt) kellő díszítést a ljon, s a három oldalról szabadon álló épületnek mindenütt impozáns külseje legyen.

A palota földszintjékvül gránit kövekből áll, belől pedig erős vasoszlopok vannak alkalmazva, hogy megfelelő szilárd támaszt nyújtsanak amaz óriási súlynak, mely a térbeli gazdálkodás és világhossági beosztás folytán nem nyughatik nagy és vastag alapokon. Különben az épület külsejének nagy része mind faragott kövekből készült. Az bizonyos, hogy a főváros egyik legszebb s derült külsejű palotáját néhány hét múlva itt fogjuk látni. Még csak a Haas-féle czégre vonatkozólag akarunk megjegyezni egyetmást. A czég alapító

Ha a palota egészen készen lesz, perspektív rajzban is bemutatjuk a redouttal együtt, melylyel a főváros legimpozánsabb háznégyszöglet képezi.

Orosz elménczek.

A tréfának, józsi adomáknak minden nemzetnél megvannak kiváló hősei. Nálunk magyaroknál első helyen a cigányok, katonák állanak s aztán következnek a diákok, legátusok stb. Azt hihetnők, hogy azoknál a komor, hideg oroszoknál ismeretlen a repeső, jó kedélyesség, pedig nem úgy van ám. Itt is találkoznak egyesek, kiknek nevék, mint Magyarországon a néhai Bernáth Gázié, jó kedélyök által örökítették meg. Most csak két kiváló egyéniséget említek föl: u. m. Balákireffet és Suvároff tábornagyot. Ez utóbbi neve ismeretes a történelemből, de az első meg kell közelebbről ismertetnünk. A néphagyomány szerint nagy Péter orosz czárnak elváhatlan kísérője volt. Lehet, hogy több, róla keringő adomát későbbi korban gyártottak, de jó része magán hordja a hitelesség bélyegét, s mint a nemzeti kedélyesség jellegzője, megérdemli az ismertetést, mit egy angol lap után meg is kísérlünk.

Egy ízben megkérte a czárt, hogy hadl sorakozzék ő a fejedelmi palotában állomásozó várórséghez. Péter a tréfa kedvéért beegyezett, egyszersmind figyelmezteté, hogy ha az órség valamelyik tisztj elvesztené kardját, vagy állomásán nem találhatná, halálal büntetetik. Az új tiszt mindent ígért. A czár azonban még aznap este jó bor képében elküldte hozzá a kísértőt s ez anyyira levette lábáról, hogy öntudatlanul hevert a padlón. Ezalatt Péter lassan besurrant a terembe s elvitte kardját. Fölebredvén a mámorból, a megszeppent nem tehetett mást, felkötötte a maga kis gyiklesőjét, melynek csak öve hasonlított a tiszt kardhoz, különben pedig fából volt készítve. Így jelent meg másnap a szemlén, azt híven, hogy talán csak nem fedezik föl csaltságát. Péter megjelent s nem igen jó kedélyen látszott, egyik legényt már erősen korholta, hogy nem pontosan jelent meg, s mikor Balákireffhez jutott így szólt hozzá: „Balákireff kapitány, huza ki kardját s szurja le ezt az alamuzsit!”

A szegény udvari bolond, látva, hogy nyakig benne ül a sárban, kardja markolatára tevé kezét, mintha engedelmeskedni akarna, így sohajtott fel: „Kegyelmes isten! változtasd fűv kardomat!” S kihuzván kardját, valósággal az ártalmatlan léczdarab tünt elő. Még a fejedelem jelenléte sem volt képes visszatartani a kitörő kacaját s Balákireffnek megkegyelmeztek.

De ez elmes ember másokat is kiegészített a zavarból. Egy unokatestvére, kiesvén a czár kegyéből, halálra ítéltetett. Balákireff bejelentette magát a czárnál, hogy a büntetés enyhítéseért esedezék. Péter rögtön kitalálta szándékát, mérgesen rákiáltott: „Hiába is jószsz, előre is megesküszöm, hogy kérelmedet nem teljesítem.” — „Epen ezt akartam,” — szolt az elméncz, — „térdeimen kérlek, felséges czár, ajándékozd nekem unokatestvérem leültöt fejét.” Péter erre elnevette magát s megkegyelmezett az elítéltnék.

A litvániai hadjárat alatt sűrű köd akadályozta a sereg mozdulását. Végre valami homályos fény csillámlott a ködön keresztül s két tiszt afelett versengett, ha vajjon a nap-e az, vagy pedig valami más. Balákireff véletlenül arra felé vetődött, őt szolták föl, hogy mondaná meg, ha vajjon a nap ragyog-e ott? — „Hát, hogy tudhatám én azt,” — válaszolt az elméncz — „nem jártam én erre sohasem.” A táborozás végével a tisztök összeülvén, kalandjaikat mesélgették, mikor Balákireff közbevágott: „Hadd kerüljön már reám is a sor,” — kiáltott fennhéjázva — „egyikötök sem tud pompásabb históriát beszélni?” — „Hadd halljuk,” — mondák a tisztök s Balákireff elkezdé: „En sohasem szerettem ezt a nagy tömegben való csatározást, minő most divatozik, szebb az sokkal, ha kiki választ magának egyet s azzal elvágzi a maga dögát emberül; ennél fogva én mindig egymagam portyáztam. Egy ízben az ellen előőrseihez közel vetődvén, észrevettem, hogy épen velem szemben egy svéd katona hever a földön. Egy pillanatnyi veszteni való idom sem volt, fölebredhet s fogyerre hívja az órséget. Kirántám kardomat, felé rohantam s egy csapásra levágtam jobb lábát!” — „Bolond!” — kiáltott egyik tiszt, — „miért nem inkább fejét ütötted le?” — „Magam is úgy akartam,” — válaszolt az elméncz, — „csakhogy már akkorára valaki megelőzött, a feje le volt vágva!”

Néha olyan tulságig vitte elménczkedését, hogy ura bösz haragja csakugyan ellene zuzott. Egy ilyen alkalommal a czár számuzte őt az udvarból, fölszóltatván, hogy „orosz földön megjelenni ne merészeljen.” Az elméncz eltűnt; azonban egy hét múlva, Péter ablakánál állván, látta, hogy egy kocsin merészen hajtatt be a palotába a kegyvesztett elméncz. Előre sejtven, hogy most ismét valami tréfán töri fejét, elébe ment s szinlett haragall kérdéde: „hogy mersz te parancsom ellenére teenni, nem tudod-e, hogy kiadtam a rendeletet, miszerint nem szabad orosz földön járnod?” — „Felséges czár,” — felelt ez hidegen, — „nem is szegtem meg kegyelmes parancsát. En most nem orosz földön vagyok!” — „Nem orosz földön!” — „Nem; a kocsim svéd

Haas Fülöp Pesti palotája.

A Haas-féle palota.

Akármenyi csinos palota s monumentális középület (mint a vám- és postapaloták) emelkedett is a legutóbbi időkben Budapesten, ezek mellett is igen fölkölti a figyelmet az a díszes, és jóízléssel épülő palota, mely a régi német színház helyét foglalja el s már csaknem egészen kész. Azon a helyen sokáig álltak a német színház kormos és megrongált falai, melyekről egykor a jó öreg Kulcsár nem akarta elhinni, hogy

t. i. 1411 frttal fizette a „Haas Fülöp és fiait” czég. Az egész terület 350 négyyszögöl, s ebből a homlokzatra 35 öl esik, mélysége pedig 10 öl. Az építés 1872. márcziusában kezdődött, s ez ószkor véget ér. Ily aránylag rövid idő alatt még hasonló nagymérvű épületet nem emeltek föl. Az építkezési költségek 8—900,000 frt közt vannak.

A Haas-czégnek nemcsak a kontinens minden nagyobb kereskedő városában vannak raktárjai; hanem New-Yorkban és Londonban is. Szövetáru és szőnyegei elterjednek mindenfelé, s

Haas a palota tervének elkészítésére 6 kitűnő építészrt kért föl, s Linzbauer terve verseny útján lett győztes.

A faragványokban s ornamentális ékítményekben gazdag palota egész középső homlokzata, a földszintől kezdve föl három emeleten, mind a Haas-féle czég árucarnoka leend, melyet kényelmes lépcsők kötnék össze a messze föl- és elnyúló helyiségekkel. A földszint többi része kereskedésnek van hagyva, s ezeket bérbeadják; az épület két oldalszárnya is bérlakásokul fog szolgálni.

főnöke: Haas Fülöp, ki szerény eszközökkel kezdte üzletét, mely ma már a szövet-ípar tekintetében világhírű. 1850 óta két fia vezeti a gyárak kezelését, s ez időtől lett a czég hivatalos neve: „Haas Fülöp és fia.” Nálunk a Haas-czég a második, mely érdemesnek tartotta, hogy gyártmányai számára nagyszerűbb állandó fészket létesítsen; az első a Thonet-testvéreé voltak. A palota építés, telekvásárlás stb. alkalmából Haas Fülöp több ízben tett jótékony adományokat emberbaráti czélokra.

T Á R H Á Z.

Irodalom és művészet.

— („*Honimertető*“) című becses munka jelent meg, mely a bécsi 1873-ki közkiállítás magyar katalógusának bevezető részét képezi, s melyet az észak-keleti közreműködésével Keleti Károly szerkesztett. E mű hazánkat átalános ismertetés jelenik meg magyarul, francziául és németül. A magyart ajánljuk a hazai ismételten ithoni barátjának. A legilletékes tollak állítják e munkát össze, melynek tartalma a következő főbb szakaszokra oszlik: A magyar birodalom természetföldrajzi viszonyainak vázlat, Hunfalvy Jánostól. A földtani viszonyok, dr. Schenkl Guidótól. Növényzeti viszonyok, dr. Szantagh Miklóstól. Állattani viszonyok, Friaudszky Jánostól. A népesség, Keleti Károlytól. Az állami szervezet, Havas Sándortól. Művelődési állapotok és művelődési törekvések, dr. Konk Sándortól. Az őstermelés, Keleti Károlytól. Az ipar, szintén Keleti-től. Kereskedés és közlekedés, Beöthy Leótlól. Hitel- és pénzügy Matlekovics-tól és Beöthy-től. Az egyes fejezetek több kisebb cikkre oszlanak föl, melyeknél ismét több szakértő nevével találkozunk. — A 359 lapra terjedő könyv külön lenyomat a kiállítás katalógusból a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter megbízásából a közkiállítási magyar végrehajtó bizottság adta ki.

— („*Adalékok az árak történetéhez*“) című külön lenyomat jelent meg Ráth Mór bizománnyában a „Pestvárosi statisztikai évkönyv“ első folyamából. Szerkesztette, Körösi József, a statisztikai hivatal igazgatója. E művet, melyben Magyarország árszatisztikája a 13-dik századtól napjainkig hiven s táblázatokban van visszatükrözve, mai számunk egyik cikkében részletesen ismertetjük. A becses s nemzetgazdákra nézve nélkülözhetlen füzet ára 1 ft 40 kr.

— („*A fellah*“) About ez érdekes elbeszélése e napokban igen csinos fordításban jelent meg a Légrádi testvéreknél. Fordította „Amica“, mely név tudvaleg egy szép köznevelési és kitanító irrodoru irónak Sáni László néve. About ez elbeszéléseben az egyiptomi életet, szokásokat és társadalmat írja le, mindenütt összehasonlítva az európai szokásokkal. Elbeszéléseinek hőse egy egyiptomi fiatal ember, kit az alkirály Párisban neveltet s ki hazájába visszatérve, reformálni s újjáalkotni törekszik az egyiptomi viszonyokat. Az elbeszélése több része megható bensőséggel van írva; meg vagyunk győződve, hogy e művet gyönyörrel fogja olvasni mindenki. Meg kell említenünk, hogy e fordítás előbb az „Ellenőr“ tárczájában jelent meg; pár évvel e előtt lapunk is közölte mutatványul egyik legérdekesebb szakaszát.

— („*Br. Kemény Zsigmond*“) július 1-től megszűnt a „Pesti Napló“ főszerkesztője lenni. Urváry Lajos, a felelős szerkesztő, a lap élén jelenti, hogy az „Athenaeum“ társaságának, mint a „Pesti Napló“ kiadó-tulajdonosának, br. Kemény Zsigmondal 1867-ben kötött szerződése június 30-án lejárt, miután a szerződés br. Kemény betegsége s Pestről való távolléte miatt megújítható nem volt, nevezett lapot ezután csak a felelős szerkesztő írja alá. Báró Kemény Zsigmond az „Athenaeum“ társaságtól jul. 1-től ezer forint évi nyugdíjt fog nyerni. A felelős szerkesztő legmelyebb fájdalommal ad kifejezést a kitünő író visszavonulása fölött, s biztosítja a közönséget, hogy azért a lap a régi irányu megmarad.

— („*A vallás- és házassági törvények Magyarországán*“) című füzet jelent meg Lauffer Vilmos kiadásában. E törvényeket hivatalos kiadások után Enyvály Péter, a magyar nyelv törvényszéki tolmácsa Bécsben, szedte össze; az általa egybeállított füzet tartalma: A vallásügyi törvények; az evangélikusok s izraeliták házassági törvényei; a vegyes házassági válóperekről szóló törvény s általában a házassági ügyre vonatkozó §§-ok. Ára 1 ft. — Ugyancsak Lauffer jelent meg: „A jesszuiták története“ Bocskay Brutustól. E mű 6-7 kötetre fog terjedni s egy kötet ára 80 kr leand. Eddig az első kötet jelent meg.

— („*Nyelvtörténeti szótár*“) létrehozására pesti jeles nyelvtevékből, tanárokból, fiatal munkáerőkből egyesület alakult, s a munka egy részét föl is oszták maguk közt.

mozogtak, szóval a laikusra nézve teljesen érthetetlen jeleket karcoltak. Némi kérdésökös után megtudta a látogató, hogy ez meteorograph, mely az időjárás minden részleteiben feljegyzi szakadatlan egymásutánban, úgy hogy évszázadok múlva leolvashatjuk e papírról nemcsak hogy mily irányban fujt a szél minden egyes pillanatban, hanem azt is, hogy a szélnek mily erőssége volt, a milyen volt a hőmérséklet, a levegő nyomása, stb.

De térjünk át a műszer egyes részeire és ide mellékeljük képekkel a készülék részleteit meg a gép összes működéseit ábráiban szorítva előadni.

A közepén látható koczkás papírlapot egy óra-készülék folyton-folyvást, éjjel-nappal egyaránt huzza fölfelé. E papírlap, mielőtt a keretbe érne, hengerre van reagombolyítva, erről gombolyítja le az óramű, s miután a sok pálcza mindenféle kasza- és pókláb-alaku boszorkányjelekkel tele írkalta, újra egy hengerre gombolyodik föl, hogy évezredek múltán is előszedhessék és leolvashassuk róla bármely pillanatra az időjárás.

A levegő súlya az X, Q, B, G, I, F, g, k, h, z, készülék jelzi. A mint a levegő többlet vagy kevesebb súlyos, a szerint az I F himbáló majd a jobb-, majd a baloldalra hajlik, mint a deszka vagy rud, melynek két végén a gyermek ide-oda himbálóznak. A himbálóhoz szilárdan meg van erősítve a g h k háromszög, úgy hogy ha a himbáló F karja lefelé hajlik, akkor a háromszög csúcsa az ábrától kifelé távolodik s maga után huz egy pálczát, melyre tokban írva van helyezve, s ez a mint az óramű a lapot felebb és felebb emeli, a H betűvel jelölt hullámos vonalat írja le a papíron.

Egészen hasonló módon történik a hő jelzése (hőmérő). Künn a szabadban az observatorium északi falán kilenc öles részdorony van fölül távolságban a faltól erősen kifeszítve. E dorony a hő befolyása alatt majd kiterjed, majd összehúzódik és e mozgásokat v dorony (fent jobbról) vezeti a meteorographoz. Itt épen úgy, mint az előbbinél, és az emeltyű-szerkezet, melynek s pontjában van az irón megerősítve, végi a jelzést és írja le a képvonalként látható T vonalat. Az óra-készülék a papírlapot felfelé egyenletes gyorsasággal emeli, úgy hogy pl. egyik vonaltól a másikig tíz perc alatt ér, az irónnak pedig csak a vízszintes irányban van mozgása, ennek következtében az egymás alatt fölülről lefelé húzódnak az időt, az ezekre függélyes és egymás mellett fekvő vonalak a fokokat jelentik.

Mily érzékeny ez eszköz, abból is kitűnik, hogy valahányszor a legesekélyebb felhő halad át az égen és a doronyra veti árnyékát, mindig apró ki- és beszökellések támadnak a papírlapra, úgy hogy Secchi ezt is fölhasználja, hogy leolvassa általa, hány és körülbelül mily nagysága felhők vonaltak keresztül az égen.

További részlet az udograph vagyis a hullott eső magasságának följegyzésére szolgáló készülék. Künn az observatorium tetén levő bádog edénybe hull az eső, ezt csöveken vezetetik az időjelzőhöz, hol P G és r e betűkkel jelelt szerkezetek jegyzik föl a hullott eső mennyiségét; egy villanydelejes készülék pedig az eső kezdetét és végét vagy szakadozottságának idejét is jelzi.

A szélmérőnél (anemograph), mely az uralkodó szelek irányát jelzi, a villanyosság viszi a főszerkepet. Künn az épület tetején van a zászló, mely a szél irányában ide-oda forog. Benn az épületben négy (E és E') villanybatteria van, melyek mindegyike az ég valamely meghatározott táját képviseli. E villanytelepek az a, b, c, d pálczákat ide-oda mozgatják, ezek mindenikén írva van megerősítve és ez írja le a képvonalként látható vízszintes rovatkákat. Ha pl. az a pálcza ir — akkor keleti szél fu, ha a b — akkor nyugati, ha a c — akkor déli, ha a d — akkor északi. Magától értetődik, hogy egyszerre egy és ugyanabban az időben csak egy pálcza mozog.

Van továbbá anemometer vagyis a szél erejének megmérésére szolgáló eszköz. Künn az épület tetején, négy félkör alakú üres csésze van egy keresztudra megerősítve, melyeket a szél ereje gyorsabban vagy lassabban mozgat. A főszerkepet itt is a villanyosság jatszsa. A hányat fordul a csésze künn az épület tetején, ugyanannyit forog a képvonalként részben látható óra-készülék mutatója is, már pedig a forgás gyorsaságából a szél erejére következtetünk mindenkor lehetséges. De azonkívül a papírlapra is följegyzi

a készülék a szél erejét a V-vel jelelt rovatkák alakjában.

A levegő nedvességét is följegyezi egy különös készülék a papírlapra. És ezt időjós gyanánt is használhatjuk, mert ha sok vizpára, sok nedveség van a levegőben, akkor bizonyos következtet-hetjük, hogy nem sokára esni fog.

A mint tehát láttuk, e készülék a nélkül hogy folytonosan emberi fölügyeletre szorulna, önmaga jelzi az egész időjárás, u. m. a levegő súlyát, a hőt, a szél irányát és erejét, az eső mennyiségét, a levegő nedvességét, szóval mindazt, a mi az időjárás tanának mielőbbi megállíthatására szükséges. Éjjel-nappal minden pillanatra, minden percze szakadatlanul írja és rajzolja a vonalakat, melyekből tudományos elvek segítségével az adatokat számokban lehet megkapni. K-y.

Egyveleg.

** (Egy honvédzászló története.) Jókai Mór közelébb Csehországból egy csomagot kapott, melyben egy megfakult honvédlobogó volt, fehér

lobogója is vesztélyben forgott, de még volt annyi ereje, hogy a zászlót letépte, derekára kötötte, rudját pedig összevissza törte. Mind bizalmasabbá létéven, megmutatta írásait, melyből kitűnt, hogy Jáni Jánosnak hívják, s hozzá tette, hogy atyja falusi tanító volt, hét gyermek apja, s öt szabóságra küldte Pestre, hol 1848-ban honvédek állt be. Sokat beszélt nyomoráról, mely arra is rákényszerítette, hogy a harcai lobogó arany rojtját letépte s eladja. Maga a lobogó még nála volt, s 10 fírtzt zálogba kintalta, nehogy azt is el kelljen adnia. Beszültségét kérte Huliciustól, hogy három évig ki nem adja kezéből, addig ő majd kiváltja, s a kamatot is megfizeti. Ha pedig három év alatt nem térne vissza, küldje el azt a drága kincsét Kossuthapánknak, (s itt lemelte sipháját), mert az akkor már otthon lesz. Ha ez sem történék, úgy küldje el a zászlót Magyarországra, a kit arra méltónak talál. Hulicinus oda adta a 10 fírtot, s megtartotta a zászló selymét. Azonban hiába várt egész mostanig. A bujdosó honvéd, ki már akkor is mellbetegnek látszott, alkalmassint meghalt. — A cseh boltos 22 évig hiven megőrizte a zászlót, míg Jókait találta arra érdemesnek, hogy a lobogót neki megküldje.

○ (A sah birodalmáról.) A persa sah birodalmának egész kiterjedése körülbelül annyi, mint Francia- és Németország együtt vége; de népessége alig haladja meg a 7-8 milliót. Az ország egy nagy része egészen miveletlen és lakatlan, mert vizekkel nem bírva, merőben terméketlen is. Teherán, a főváros, népessége változó; de mikor az udvar s a katonaság ott van, felmehet 70,000-re, míg a régiebb városok, Shirász és Isphán, tizedrészeivel sem bírnak egykori népességüknek s általában nagyon elhanyagoltak. Teherán az Elbrusz aljában fekszik, a Kaspi-tengertől délre mintegy 70 (angol) mfdre; Isphán, az előbbi főváros, jóval délebbre esik; Shirász pedig, mely még régebben volt az ország fővárosa s Hafiz és Szádi sirjaival a régi persa civilizáció emlékeit őrzí, egészen az ország déli részén fekszik. Végre Tebrisz, az Azerbaján tartomány fővárosa, hol a mostani sah mint trónörökös tartózkodott volt, az ország északnyugoti határán van, az orosz és török határszélke közelében.

○ (Hol van a legtekélyesebb ország?) Erre a kérdésre Görögország hét bölcsé így válaszolt: Thales azt mondta: Ott, hol a lakosok se nem nagyon gazdagok, sem túlságosan szegények. — Bias szerint: Hol a törvények fölött nincs független ur. — Ancharis: Hol az érény kellő tisztelgetésben részesül, a bünt pedig kerülül. — Pittacus: Hol a hivatalokban sohasem ülnek rozsz emberek, de mindig jók. — Cleobolus: Hol a polgárok jobban rettegnek a dorgástól, mint a büntetéstől. — Chilo: Hol a törvényre többet adnak, mint a szónokokra. — Solon: Ott, hol a legelsőbb polgáron elkövetett sérelem, olybá vétetik, mintha az az egész állam alkotmányának megsértése lenne.

○ (A júliusi napok Franciaországban.) A júliusi napok nagy szerepet játszanak Franciaország történelmében: július 13-án halt meg az orleansi herceg; július 14-én vétettet be a Bastille; 15-én izent háboru Napoleon Poroszországnak. Az első esemény megbuktatta az orleansi házat, a második a bourbonokat, a harmadik megsemmisítette a Bonaparte-család uralkodását.

○ (Földértésre való kérdés.) A San-Franciskoban megjelenő „Chronicle“ szerkesztőségéhez nemrég azt a gyermekes kérdést intézte valaki, hogy honnan vette Kain feleségét, mivel a biblia elbeszélése szerint, Éván, Kain anyján kívül nem létezett női lény a földön. A szerkesztőség azt válaszolta a kíváncsi kérdezőnek, hogy ennek megfajtsa a család kötelek összebonyolítása s a családélet megsemmisítését jelentene. A még netalán élő rokonságot iránti kiméletből a szerkesztőség tehát megtagadja e kérdésre a feleletet.

○ (Vad állatok Oroszországban.) Oroszországban a ragadozó állatok nagy károkat tesznek, a mint a „Ruszkj Invalid“ részletes kimutatásából láthatjuk. Magában a volgadi kormánykerületben a mult évben 8915 tehén, 500 ló s 38,278 kisebb marha esett a ragadozó állatok zsákmányul. Az ennek folytán keletkezett kár felültes számítás szerint 382,446 rubelre rág. A kerületi hatóságok részéről erőlyes intézkedések rendeltettek el a veszedelmes vadak (farkasok és medvék) ellen.

** (Az „Ifjusági Könyvtár“) szerkesztősége jelenti, hogy a vállalat jul.-sept. hónapokra föl-függesztetik; októberben ismét megindítja.

** (A „Képes Kiállítási Lapok“) újabb számai következő tartalommal jelentek meg:

A 17-ik szám tartalma: Korizmis László (arczképpel). A kézi fegyverekről. Az anatómia a kiállításon. Kártyák az iparpalota magyar osztályában. Az európai hadseregek egyenruhái. A szónegyekről. Képeinkhez (a következő képekkel: Korizmis László. — Ito Zunenobu. — Tsune-San. — Japán itea-ház. — Gschwind-féle szeszgyár. — Székely ház. — Világító torony.) A Gschwind-féle szeszgyár. Kiállítási szemle. A nemzetközi bíráló bizottság tagjai. Irodalom. Vegyesek.

A 18-ik szám tartalma: A magyar bortermelésről. Személyi hírek. Schwelg lovag (arczképpel). A jéggyártás a kiállításon. Női dolgok. Valódi és hamis ékszerek. Orosz nemzetiségűk. Szijgyártó munkák a kiállításon. A körsarok koronája (képpel). A stajer borház (képpel). A keleti osztályról (képpel). Kiállítási szemle. A nemzetközi bíráló bizottság tagjai. Irodalom. Vegyesek. Kiállítási asztalok (3 kép.)

Közintézetek, egyletek.

** (A magyar tud. akadémia) június 30-án tartá a nyári szünet előtti utolsó ülését. Az akadémikusok a nagy hőség dacára, igen szép számmal jelentek meg; gr. Lónyay Menyhért elnök elnökelt. Arany János föltikár jelenté először is Bartakovics érsek igazgatósági, Pólya József rendes, Kovács Gyula levelező s Raumer Frigyes kül-tagok elhunytát. Bartakovics föltit Toldy Ferencz ígérkezett emlékbeszédet tartani. Arany jelenté továbbá, hogy a Sztrokay-féle pályázaton dícsőretet nyert jogi munkák egyikének szerzői Madarassy László és Rátkay Imre kecskeméti ügyészek, a másiknak pedig Katona Mór ugyaszebeni jogtanár. Az ülés elfogadta az első osztály amaz ajánlatát, hogy a gr. Karácsonyi-pályalapból négyszáz arannyal díjazandó Shakespeare-kommentár írásával Greguss Ágost bizasék meg. Előterjeszték továbbá az igazgató tanács ama megállapodását, mely szerint az akadémiai díszterem falfestvényekkel is díszítesék föl. A képkör e terv szerint a következő lenne: Első képsor: sz. István és fia, sz. István művelődési intézményei. Háttér: a pogány korból való dalnokok. 2. Könyves Kálmán és művelődési törekvései jelképezve. 3. A vegyes házból való királyok nevezetesebb irodalmi férfiai. A magyar latin írók. 4. Mátyás király és könyvtára. Mátyás udvarának tudósai, költői és írói. 5. Erdődy, Tinódi, Balassa. Háttérben a teológiai írók s a vallási irodalom bajnokai: Heltei, Oláh, Pázmán stb. Az előtérben Zrínyi Miklós a költő alakja. 6. Ujkor: Bessenyei és társai. Révai és utódjai. E csoport már arcepképi hűséggel adathatnék vissza, és az illető kor öltözékét is hiven fölüntethetné. 7. Kazinczy és köre. A nagy irodalmi mozgalom. A Kisfaludyak és a kor számos költőjével a háttérben. 8. Széchenyi és a legújabb kor. Előtérben Petőfi és Eötvös, s a legújabb kor jelesebbjei. Háttérben az újabb írói nemzedék csoportban. — Az akadémia e tervet nagyjában elfogadta s az illető előintézkedések haladéktalan megtétele végett kilencztagu bizottságot küldött ki. Az olaszországi utjából visszatért Toldy Ferencz jelenté, hogy az olasz könyvtárakban, hol őt és Frankl Vilmost mindenütt előkézenyen fogadták, sok magyar tárgy munkát és okmányt találtak. Indítványára elhatároá az ülés, hogy némely olasz intézetnek megküldik az akadémia „monumenta“ kiadásait. Ezekből álltak az utolsó összes ülés érdekes folyó ügyei.

** (A természettudományi társulat) a kereskedelmi miniszter fölkerde, hogy a gabnák rozsdabetegségét tudományos szempontból vizsgálga meg, a vizálatallal a társulat Jurányi Lajos egyetem tanárt bízza meg. E társulatnak most 3667 tagja van. Az alapítók is öttel szaporodtak közelebb.

MI UJSÁG?

○ (Kezdődik a holt idény.) a mi annyit jelent, hogy a közélet most nyár közepén szokta téli ál-mat aludni. A színház muaszja augusztus elsőjével elnemtul, utóljára a színi idény befejezésével Cal-deron magasztos drámai költeményét: „Az élet álom“ címűt zengvén el. A kerepesi színház körül magas sáncokat hánynak, külsőleg is jelezve, hogy a magyarosodás e kis városa most

hozzáférhetetlen, — a kerepesi-utat most látják el asphalt-burkolattal. Mire a színház újra megnyílik, annak készen kell lenni. Az őszszel pedig hatalmas, négy emeletig nyúló palotát építenek a színházi telek egész homlokzatának hosszában, a Pannoniától egész a szögletig. Szakalniczy építész már dolgozik is a terven. — A képviselőház is, a mint július bekövetkezett, mindjárt az első nap hamarosan bevezette minden kitézött dolgot (hanem azért maradt még elég hátra az őszre — meg ki tudja mikorra). A képviselőház szejjel mentek a szélrózsa minden irányában választók közé, számat adni működésükről. — Az iskolákban is végefólt a diligenzia; most jönnek a „forró napok“, a vizságek napjai, melyeknek kiállítással a sovargót szünetű következik. Tanár, diák elmenekül, ki a zöld fák lombjai, ki a szűlők szárnyai alá. Hivatalnokok ezrei, a miniszterektől le a napidíjas ironik kivesszi szabadságidejét s mennek fürdőzni, ott mosni le a munka izzadságát. — Csak egy ember van, kinek nincsen szünet, nincsen vasárnap, minden napja munkanap s minden napjának megvan a kiszabott munkája, melyet nem halaszthat más napra. Ez az ujság-író. Hogy lapjának meg kell jelenni minden áron, ha csakány-eső hull is, ha földrengés van is, az egész világ pihenni indul is, — az olyan bizonyos, mint a halál. Az ujság az idő óramutatója, az óramutatónak pedig megállni nem szabad. Isten veletek, ti boldogok, kik az enyhe nyugalom karjaiba vethettek magatokat, mi itten gyögyverrel kezünkben megállunk az örállomáson s örkdünk szendertek fölött.

** (A képviselőház) július 2-án tartá a négy egész havi nyári szünet előtti utolsó ülését. Az elnapoltatás kir. leirattal történt, mely a ház ülésének ismét megkezdését november 8-ra tűzi ki. A július 2-ki ülés főmozzanatát Szlávy miniszterelnök jelentése képezte ama törvényjavaslatokról, melyek novemberben fognak a ház előterjesztetni, ezek a következők: a földkataszter, keleti vasut, közjegyzőség, ügyvédi rendtartás, tanítók nyugdíjaztatása, a közép és fötanodák rendezése, választási törvényjavaslat, a törvényhatóságok határái, fővárosi és országos rendőrség, a perrendtartás módosítása, a polgári, erdő-, bánya- és kereskedelmi törvények, tizedes mérték, a királyföld rendezése, horvát egyezmény és bankügy. — A miniszterek választották több régiebb interpellációra is. A hátralevő kérvényeket is letárgyalták. Végül az elnök kijelentette, hogy a képviselők szállásnézeteit a megállapodás szerint szeptemberben kikapják, s ezután jó egészséget és kellemes időtöltést kívánt a képviselőknak, a kik legnagyobb részt mindjárt siettek is, a szélrózsa különböző irányában, — szétoszlani.

** (Buczások, utazások.) Jul. 3-án általános bucszások voltak a képviselői körökben. Bucsztak Deák Ferencztől, bucsztak Gyöczy Kálmántól. Ez utóbbi előtt Jókai Mór tolmácsa a párt érzelmeit, kérve őt, hogy legyen továbbra a párt bölcs vezére, mire Gyöczy kijelenté, hogy ezután is együtt fog működni elvtársaiival. Deák Ferencz, a „P. Napló“ szerint, még két hetet tölt Pesten s aztán Vas megyébe megy Széll Kálmánhoz. Csengery Antal e hó közepén Emsbe utazik. Gyöczy K. Karlsbadba készül. Tisza Kálmán már a kis-singeri fürdőben van; Jókai (neveléssel együtt) a világtárlatra utazik. A miniszterek hir szerint e hó végeig még Pesten maradnak.

** (A horvát kiegyezés) megünnepelésére Szlávy miniszterelnök hétfőn ebédet adott, melyre a horvát-magyar országos bizottság összes tagjai hivatalosak voltak. Az ebéden a miniszterelnök áldomást mondott, kifejezve reményét, hogy a tesvérországgal kötött frigy zavartalanul fog föállani, s hogy a bizottság tagjai hazájukban e frigyvet a legmelegebben fogják védeni. Végül éltét a horvát nemzetet és képviselőit. Az áldomásra Zsvikovics felelt magyar nyelven, éltetvén a magyar törvényhozást, kormányt s összes nemzetet. Lakoma közben a távollevő Strossmayer püspöktől is érkezett egy távirat, melyben grómet jejez ki a kiegyezés létrejötté fölött. Másnap a hoi át küldöttég vendéglé meg a magyart és a kormányelnököt. — A horvát országgyűlés valószínűleg augusztus hó második hetében fog egy-

behivatni. Az ülészek alig fog három hétnél tovább tartani, miután — mint remélik — a ki-egyezős nem idézend elő hosszabb vitát. Horvát bánul Mazuranicsot emlegetik, ki mellett Zsivkovic lenne mint osztályfőnök.

*(A magyar reformatus konvent) b. Vay Miklós elnöke alatt az egész héten folytatta tanácskozásait. Választottak három bizottságot, melyeknek egyike a konvent szervezésével, másika a domesztikák kérdésével, harmadika pedig a tan-ügygyel foglalkozik. A konvent tárgyalásairól társalapunkban, a „P. U.”-ban fogjuk folytatni a jul. 2-ki számban már megkezdett részletes tudósításainkat.

*(A pesti népszínházra), melyet Pestváros nevezetes adományozása nagyjából biztosított, hogy a czelnak valóban megfelelő legyen, kell még 120,000 frt. mely összeget adakozásokból, s kivált a télen e czélnak rendezendő táncvígalmak, előadások jövedelméből összegyűjthetni remélnék.

*(A nő-emancipáció érdekében) Majoros képviselő által a héten összehívott értekezletben igen kevesen vettek részt, s azt határozták el, hogy a nőügy érdekében fölhívat adnak ki. A nőemancipáció berátainak az „Ellenőr” azt a jó tanácsot adja, hogy válasznak más vezért, mert Majoros képviselő ur után „bizony nem sok embernek lehet izlése haladni.”

*(Augusta német császárné) öt napi Bécsben való tartózkodása után július 1-jén hagyta el az osztrák főváros. A politikai és szívéllyességi okok, vendégszeretet stb. vetélkedtek egymással, hogy a hatalmas német császár nejeinek Bécsben való tartózkodása minél kellemesebbé tétessék. A császárné, ki ezáltal beteg férje helyett jött Bécsbe, a legelőzékenyebb fogadtatásban részesült. Mikor elutazott, a bucsuzásnál a király egy levelet adott át neki, megkérve, hogy adja át Vilmos császárnak, mit Augustusa meg is ígért. Gr. Andrassy vasárnapi estélyéről, melyen a német császárné is jelen volt, azt írják, hogy csak a bécsi kongresszus idejében lehetett ily fényes miniszteri estély, minő ez volt. Pedig az idő ellene esküdött, mert d. u. négy és öt óra közt oly zápor, valódi vízumlás volt, mely az iparpatotában is nagy károkat tett. Gr. Andrassy azonban újra rendeztető a kertet, mely este valóságos tündérligetek látszott.

*(Olga württembergi királyné), Vjera Konstantinowna nagyhercegnő társaságában jul. 2-án érkezett Bécsbe s majd oly fényes fogadtatásban részesült, mint a német császárné.

*(Egy léggömb utazása.) Ama léggömb, melyet a június 28-diki vihar a bécsi közkiállítás teréről elragadott, Magyar-Óvárt hullott le. A Bécsből érkezett táviratra a szolgabíró következőleg válaszolt: „A gömböt itt elfogták, összeszedték, a vizsgálat megindított.” Az ottani német parasztek pajkosságból vagy butaságból átlukasztották a gömböt, melynek ára 50,000 frank.

*(A magyar cigányok Londonban) nagy tetszést aratnak mindenfelé. Berkes bandája e hó 5-én a Floral-Hallban, az olasz opera hangversenyében fog játszani: egy csárdást, a Rákóczi-indulót és egy Strauss-féle keringőt. A hangversenyben Patti, Nilsson és Faure is közreműködnek.

*(Élelmérés.) Beöthy Ákos képviselő kedden a Dunából megmentett egy a vízben fuldoklott öreg embert, s midőn a partra kihozta, nemes tettet megjeljezte az összegyűlt tömeg.

*(Siketnéma gyilkossági vád alatt.) Fehértplomban egy Stojkovic nevű 20 éves fiatal embert, ki életkorának második éve óta siketnéma, gyilkosság gyanújával terheltek, és miután a bizonyítékok némi alapossgal bírtak, Stojkovicot letartóztatták. A vizsgálóbíró azonban ezen esetet nem hozhatta tisztába, mivel a siketnéma-intőjele-ait csak anyja ismeri, a vádlott ugyanis életében oktatásban nem részesült. Az igazságügy-miniszterium ezen per keresztülvitelével a pesti királyi bünyenyítő-törvényszéket bízta meg, minthogy Pestről a közlekedés a vácsi siketnéma-intőzettel sokkal könnyebb mint a távoli Fehértplommal.

De ezen intézet szakértőinek sem sikerült Stojkovic intőjeleit oly tisztára megértetni és megmagyarázni, hogy ezek egy hitelesített vallomásnak alapul szolgálhattak volna. Erre a pesti kir. törvényszék a magyar királyi egyetemet kérte föl véleményadásra, hogy nyilatkozzék az iránt, mennyire számítható be a tett ily körülmények közt. Az egyetem azonban azt válaszolta, hogy csak felebbeszi forum lévén, közvetlen adatok felett véleményt nem adhat. Az ügy tehát ismét az igazságügy-miniszterium elé került, de az már nem látta szükségesnek újabb intézkedést elrendelni. A törvényszék erre azt határozta el, hogy az egyetemet egy skatánár kiküldéséért fogja megkérni, ki a törvényszéki orvossal együtt a vádlott elmé-állapotát vegye vizsgálat alá.

*(Öngyilkosság.) Várady Gábor pesti ügyvéd jul. 3-ára virradóra zsineggel vetett véget életének; már egy hét óta feltűnően buskomoly volt, de midőn neje pár nappal ezelőtt Bécsbe utazott, a legnyájasabban bucsuzott el tőle, úgyhogy remény volt hozzá, miszerint komoly hangulata lassanként földvidul; e remény azonban, miként a következők mutatja, nem valósult.

† (Egy gyászjelentés,) mely elkésve érkezett hozzánk, Debreczenből egy ritka derék nőnek, a régi matronák egy példányának elhunytát jelenti. Néhai Baranyai László volt egyházi tisztviselőnek női érnényekben gazdag özvegyét, szül. Zennovics Julia asszonyt — 7 havi betegeskedése után — vigasztalhatlan leánya Eugénia, özv. Fekete Gáborné ápoló karjaiból jun. 9-kén, élte 72-ik évében ragadta ki a halál. Temetése Debreczen város közönségének közrészvéte mellett jun. 11-kén ment végbe.

† (Báró Siaguna,) a görögkeleti románok érsekeinek temetése, jul. 2-án nagy gyászpompával ment végbe Nagy-Szebenben. A polgári, egyházi és katonai hatóságok, a város és vidék lakosága igen nagy számmal jelent meg. Brassóból külön vonaton jött nagyszámú közönség, azonfelül Pestről, Aradról, Karansebesről is sokan jöttek az elhunytat megadni a végso tiszteletet. (Az elhunyt érsek életrajzát s arcképét a „V. U.” 1865. évi 41-ik számában közöltük.)

† (Halálosok.) Bernáth Kálmán, 1848-iki honvéd-mérnök-kari kapitány, Bernáth Zsigmond fia, június hó végén hunyt el alig 45 éves korában. — Meghaltak továbbá: Pokorni Antal kincstári erdőmester, Lacsmi Antal volt honvédszázados és Lőrincz József 1849-iki honvéd-huszárkapitány Ungvárt.

Nemzeti színház.

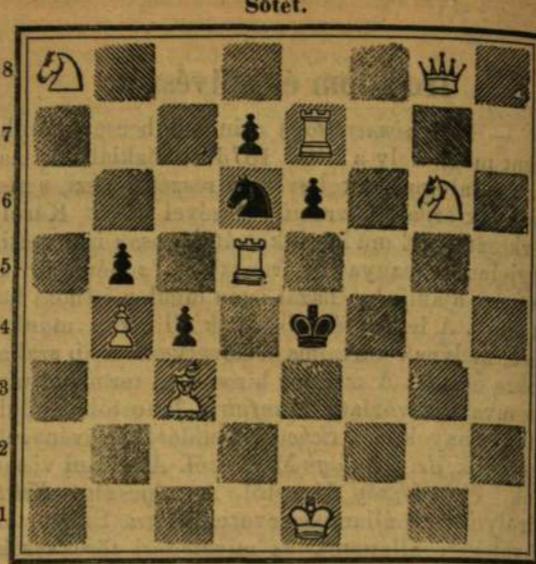
Péntek jun. 27. Először: „Giboyer fia.” Színmű 5 felv. Irta Augier E.; ford. Csatly. Szombat; jun. 28. „Hamlet.” Opera 5 felv. Zenéjét szerzerzte Thomas A. (Hauck k. a. atolsó felléptéül.) Vasárnap, jun. 29. „Liliomfi.” Vigjáték 3 felv. Irta Saigligeti. Hétfő, jun. 30. Először: „Az élet dom.” Színmű 3 felv. Irta Calderon; ford. Györfy V. Július 1-jétől aug. 1-jéig a színház zárva lesz.

Szerkesztői mondánivaló.

— K. T. K. Az intézkedés részünkről megtörtént. A kilátásba helyezett további — kisebb és nagyobb — közleményeket elvárjuk. Természetesen csak örömmel fogadjuk, ha lapunk régi barátai ismét fölveszik egy ideig pihentetett tollukat. Kolbása. A A tudósítás gazdasági részét átadtuk dr. Farkas Mihály urnak, mint a „Magyar Gazda” szerkesztőjének. Rimaszombat. L. I. sokkal terjedelmesebb, mintsem lapunk keretébe illenék; a kéziratot még a mult hóban elküldték az illető megbízottak. — M. Lajos. M. Zs. Ivekterjé, helyi érdekű polemiká közlésére nincs terünk; az efféle csak úgy vehetjük föl, ha 10—15 sorban van elmondva; miért ne lehetne ennyiben is összefoglalni a tárgy jellegét? — Vácz. S. I. Arad. S. J. Pohorella. S. B. A szerkesztőség a lapnak csak szerkesztésével foglalkozik; a lap szétküldését a kiadó-hivatal intési; oda atunk át tehát az illető leveleket, s általában kérjük t. előfizetőinket, hogy a reklamációkkal első sorban a kiadó-hivatalhoz forduljanak.

SAKKJÁTÉK.

709-ik sz. f. Makovszky K.-tól (Prágában.)

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 704-ik számú feladvány megfejtése. (Lehner M.-tól Bécsben.)

- Vil. Söt. 1. Vd4—d5 . . . . . Fc7—e8: (a) 2. c5—c6† . . . . . Kb5—b6 3. c6—b7: . . . . . tetsz. szer. 4. b7—a8: c8: H. mat. a. 1. . . . . 1. Kb5—a4; 2. Kd2—c3 . . . . . 2. Ka1—b5 3. c5—b6† . . . . . 3. tetsz. szer. 4. Vd5—b3—Bb6—b7: mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Miskolcon: Ozenhe József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Debreczenben: Zagya Imre. — Aradon: Kovács Albert. — Szeged-Csepén: Mayer Károly. — Ufalun: Farkas Ferencz. — A pesti sakk-kör.

— (A nagy nemzetközi sakk-torna Bécsben) július 15-én kezdődik. Részvevérsre jul. 10-ig jelentkezhetni a bécsi sakk-kör elnökségénél. Tétösszeg: 50 ft. Játékmódzat: Mindenki mindenkivel 3 játszmát játszik.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG és Politikai Ujdonságok 1873-ik évi július—decemberi folyamára.

- Előfizetési föltételek: A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt. Félévrre (július—december) . . . . . 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Félévrre (július—december) . . . . . 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Félévrre (július—december) . . . . . 3 ft.

Egyes előfizetéseket legelőzesebben postai utalvány által eszközölhetők, a melyre bérmentésítésül csak egy darab 5 krajczáros bélyeg kívánatik.

Tiz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk. Pest, június-hó 1873.

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

TARTALOM.

Naszr-ed-din, a persa sah (képpel). — Teve-hajcsár. — Bacon Franklin köztársasága. — A román hitregéből. — A Haas-féle palota (képpel). — Orosz elménczék. — Hogy változtak az árak? — Egy amerikai vállalkozó, V. — A meteorológiról, III. (képpel). — Egyveleg. — Tárház: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondánivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

(Felőlős szerkesztő: Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.))

Buda-Pest, július 13-án 1873.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévrre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévrre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévrre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyszer hasábozott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többzori igtatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyegdíj, külön minden igtatás után 30 kr.

Boccardo Jeromos.

Az olasz tudós, kinek arcképét bemutatjuk olvasóinknak, több téren szerzett arra érdemeket, hogy iránta őszinte tisztelettel viseltessünk. Nem tartozik ugyan a tudomány uttörői közé, de annál többet tett arra, hogy a minél szélesebb körben terjedjen, minél gyakorlatibb irányban vezetessék és minél egyszerűbbé, népszerűbbé tétessék. Minthogy pedig munkássága: az ipar és kereskedelem, földrajz és történelem, a nemzetgazdaság és társadalmi tudományok, a közlekedés és hajózás, a régészet és geologia, a számvitel és közigazgatási jog, a természettani földrajz és légtüneménytan széles köreit oly szerencsésen ölelte föl, hogy mindenik tudományt egész egyszerűségében és a többivel való összefüggésében, teljesen gyakorlati alakban tudta előadni: így hatása az olasz nemzet minden rétegére nagy volt; sőt a külföldre is hódítólag hatott, a mennyiben művei közül többet idegen nyelvekre fordítottak, s magyar nyelven is megjelent egyik legnépszerűbb és gyakorlatibb műve: „A földrajz és kereskedelem története” Dunyov István, Olaszországban élő hazánkfiának buzgalmából. Boccardo Jeromos bennünket még azért is érdekelhet, mert újabban, fentebb említett művének lefordítása után, elhatározta, hogy nyelvünket is megtanulja és közelebb fővárosunkat is meglátogatja, czélja lévén hazánk kulturai viszonyaival és nemzeti szokásaival megismerkedni.

BOCCARDO JEROMOS.

Boccardo Genuában született 1829. márczius 16-án; atyja genuai patricius volt, anyja pedig Duppelin Paulina, Napoleon egyik osztálytábornokának leánya. Szülővárosában végezte tanulmányait és 1849-ben tette le kitünő sikerrel az ügyvédi vizsgálatot; de már 1848-ban részt vett, mint önkényes az olasz függetlenségi háboruban. Irodalmi munkássága következtében, mely nem a jogi, hanem a kereskedelmi, műipari és

nemzetgazdasági téren mozgott, kinevezték 1850-ben a genuai kereskedelmi intézet tanárává; innen már 1851-ben a tengerészeti iskolába lépett át, mint a történelem és földrajz tanára, hol kitünő sikerrel és nagy népszerűséggel működött 1859-ig. 1859—1864-ig a kereskedelmi kamara műtani iskolájának nagy amfiteatrumában esti előadásokat tartott az államgazdaságból, mely pedig oly hatással, hogy esténként 400 hallgatója is volt. E közben, már 1862-ben a genuai királyi egyetemen a nemzetgazdaság nyilvános rendes tanárává nevezte-

nagyobb és legezlelszerűbb intézeteinek egyikét: a genuai felsőbb tengeri, kereskedelmi és műtani intézetet.

A politikai életben csak a szabadságharcz idején vett részt; a genuaiak megválasztották a tartományi és városi képviselőbe letbe is, de lemondott; mert egészen a tanügynek akart élni és annak is él mai napig is.

Fentebb említettük, hogy mily különböző tudományokra és mennyire széles körben terjeszté ki működését, de hogy fogalmat adjunk munkásságának nagyságáról és horderejéről, elősoroljuk munkái hosszú sorából a nevezetesebbeket, ezeket is inkább csak mutatóvánnyul, mert kimerítő névsort nem vagyunk képesek adni. Megjelenet tőle: „Nemzetgazdasági értekezések” czimen 3 kötet; „A polgári bölcsészetről” 1 kötet; „A kereskedelem történetéről” 1 kötet; „A nemzetgazdaság és kereskedelem” szótára 4 kötetben; „A föld természetana,“ a természettani földrajz és légtüneménytan teljes folyamára egy kötetben; „A föld és fokozatos meghódítása,“ a földrajz és kereskedelem története (Dunyov István ezredes magyar fordításában is); „A hajdani és jelenkori játékok és szini mutatóványok és azoknak polgári és erkölcsi befolyása” czimű művével a milánói tudományos akadémia 1800 líras jutalmát nyerte meg. Továbbá számtalan gyakorlati kézikönyve van. Így péld.: „Az olasz kereskedő” czimű műve; „A közigazgatási jogról”, „Az ember és polgár jogai”, „A világ történelem kézikönyve”, „Az alpesi vasutról” (ennek a könyvnek köszönhetjük részben a Szent Gothard hegységének átfurását); „A számvetés kézikönyve”; „A part-hajózási kereskedésről”; „Egy laikus predikáció”; „Egy államgazda jügyzeti és észrevételei”; „A gyarmatok és Olaszország. Mind e művek a nép fölvilágosítására vannak szánya.

Table with 6 columns: Hónapi-és He nap, Katholikus és protestáns naptár, Görög orosz naptár, Izraeliták naptára, N a p, Hold. It includes a calendar for July and June.